

complementary dependency – that between education and “proper breeding.” The former may be regarded as the reservoir for both upbringing and learning or, in equal measure, as the product of these two elements.

The imperial ideology of the Soviet Union claimed the unchallenged monopoly over all aspects of moral mentoring. For that reason, it took some effort to dissociate the notions of universal human values from the postulates of the Communist Party. While moving toward today's economic system, our society audited its previous worldview and aligned it with the nascent reality. Market economy and its interests brought about the demand for what is called ‘individualism’, ‘competitiveness’, ‘leadership abilities’, and ‘success orientation’. The most effective way to implant these very features into a person is, of course, to do it in his or her youth – i. e. during the university years. That means that the higher school, apart from just ‘preparing professionals’, is shaping the students’ ethical outlook and behavioral models which are to define the future application of one’s knowledge, skills, or competency.

This article reviews a number of legislative acts which reflect the state’s expectations to see in its citizens both relevant knowledge and very specific features of character. The attempts to meet such requirements have transformed the realm of higher education into an arena for a peculiar clash between two distinct ideologies – that of the bourgeois’ mindset and that of aristocratic mentality.

Keywords: higher school, upbringing and education, the law of Ukraine «On Higher Education», competency, values, nurturing elites at universities.

Матеріал надійшов 14.09.2017

УДК 378.091.3:659.4”19/20”

Рябець І. В.

СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В УКРАЇНІ: ПЕРШИЙ ЕТАП (друга половина ХХ ст. – 1993 р.)

Статтю присвячено становленню професійної підготовки вітчизняних фахівців із зв'язків з громадськістю в Україні, зокрема автор акцентує увагу на першому етапі (друга половина ХХ ст. – 1993 р.) цього процесу. Проаналізовано педагогічні, нормативно-правові документи; сформульовано головну особливість першого етапу становлення та розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю в Україні.

Ключові слова: ВНЗ, комунікація, зв'язки з громадськістю; професійна підготовка фахівців зв'язків з громадськістю; передумови професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю; нормативно-правові документи щодо становлення професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю.

Постановка проблеми та визначення актуальності дослідження. PR як вид діяльності з'явився в Україні близько 1990 р. на тлі переломного періоду в економіці й політиці нашої країни. На думку В. Березенко, «загальне уявлення про публік рилейшнз в Україні почало формуватися в 90-ті рр. ХХ ст.» [1, с. 70]. Під час радянського періоду в Україні використовували

пропаганду та агітацію замість PR. Раніше ми визначили п'ять основних етапів становлення та розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) в історичному плані: перший етап – нульовий (друга половина ХХ ст. – 1993 р.), другий етап – підготовчий (1993–2006 рр.); третій етап – початковий

(2006–2010 рр.); четвертий етап – основний (2010–2014 рр.), п'ятий етап – новий (із 2014 р. дотепер) [16; 17; 18]. У попередніх наших наукових розвідках було детально проаналізовано особливості чотирьох етапів (другого–п'ятого): становлення, розвиток, особливості професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю за роки незалежності України. Малодослідженим залишився перший етап становлення та розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)

Мета нашої статті – аналіз професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю в Україні на першому етапі – нульовому (друга половина ХХ ст. – 1993 р.) та особливості цього етапу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання виникнення PR-діяльності в Україні та процес становлення та розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю висвітлено в працях провідних українських науковців: В. Березенко, Д. Богуша, С. Квіта, Б. Кияка, В. Королька, А. Куліша, О. Курбана, В. Мойсеєва, О. Некрасової, Г. Почепцова, Т. Примак, В. Різуна, А. Ротовського, І. Слісаренката інших.

Виклад основного матеріалу. Розгляд процесу становлення та розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) слід розпочати з радянського періоду [18]. С. Майборода, характеризуючи період розвитку вищої освіти в Україні у 1950-ті рр., пише, що була «проведена відповідна реорганізація органів управління вищою освітою під постійним і безпосереднім керівництвом партійних і державних органів. Система вищої освіти розвивалась, посилювалась централізація управлінських структур» [8, с. 26].

Проведений нами аналіз нормативно-правових актів Української РСР другої половини ХХ ст. дав змогу відповісти на питання про наявність або відсутність професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ тогочасної України. Із наказу міністра вищої освіти СРСР № 975 «Про поліпшення підготовки, розподілу та використання фахівців із вищою та середньою спеціальною освітою» (переклад з російської тут і далі наш. – *І. Р.*) [2] від 9 вересня 1954 р. стає зрозумілим, що питанню поліпшення професійної підготовки фахівців народного господарства та культури СРСР приділяли певну увагу. У постанові Ради Міністрів СРСР і ЦК КПРС № 1863 від 30 серпня 1954 р. зазначено, що існують позитивні та негативні момен-

ти в процесі підготовки, розподілу та використання фахівців із вищою та середньою спеціальною освітою. Одним із суттєвих недоліків, згаданих у цьому документі, було те, що «більше готували фахівців з гуманітарних спеціальностей, а галузі народного господарства потребували фахівців-інженерів» [2, с. 10]. Міністерство освіти СРСР та Ради Міністрів Союзних республік мали інформувати Держплан СРСР про потребу у підготовці потрібних фахівців для народного господарства Радянського Союзу. Також було прийнято Положення Міністерства вищої освіти СРСР про введення «Переліку спеціальностей із вищою освітою більш широкого профілю» [2, с. 12]. У цьому переліку немає спеціальності «зв'язки з громадськістю», однак є спеціальність «культпросвітробота». Це можна пояснити тим, що в країні з тоталітарним режимом та всеохопним засиллям ідеологічної пропаганди потреби в фахівцях із зв'язків з громадськістю не було, адже не було діалогічної моделі спілкування в тогочасному суспільстві.

У період хрущовської «відлиги» були спроби змін у системі вищої освіти СРСР. У постанові Пленуму ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 12 листопада 1958 р. «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в країні» зазначено: «Вища школа повинна бути наближена до життя, до виробництва і по-справжньому зв'язана з ним... покликана готувати різнобічно освічених людей, які глибоко знають відповідні галузі науки і техніки, активних і свідомих будівників комунізму» [15, с. 29]. Незважаючи на спроби змін у суспільстві та відповідно в народній освіті, потреби в таких фахівцях, які б аналізували тенденції, передбачали їхні наслідки, консультували керівництво, втілювали в життя заплановані заздалегідь програми дій, так і не виникло. Професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю не передбачалося та, певна річ, не було внесено до попереднього «Переліку спеціальностей з вищою освітою...» спеціальність «зв'язки з громадськістю» [2].

19 липня 1973 р. було прийнято Закон СРСР «Про затвердження основ законодавства Союзу РСР та союзних республік про народну освіту» [3]. Наступним кроком після прийняття цього Закону було підписання Наказу Мінвузу СРСР № 831 від 5 вересня 1975 р. «Про затвердження Переліку чинних спеціальностей та спеціалізацій вищих навчальних закладів СРСР», а попередні Переліки вважалися такими, що втратили силу [12]. У табл. 1 наведено фрагмент «Переліку...» 1975 р. [12].

Таблиця 1. Фрагмент «Переліку чинних спеціальностей і спеціалізацій вищих навчальних закладів СРСР» 1975 р. [12]

Номер спеціальності	Назва спеціальності та спеціалізації	Кваліфікація
	XX група – УНІВЕРСИТЕТИ	
2001	Російська мова та література: – журналістика	Філолог-викладач
	XXI група – СПЕЦІАЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ІНСТИТУТІВ І ВУЗІВ КУЛЬТУРИ	
2112	Культурно-просвітницька робота: – організація та методика культ-просвітроботи	Культпросвіт-працівник
	XXII – група МИСТЕЦТВО	
2229	Інтер'єр та обладнання – проектування наочної агітації, виставок мистецтва та реклами	Художник декоративно-го мистецтва

Як бачимо, у цьому Переліку спеціальності «зв'язки з громадськістю» немає. Певні види діяльності фахівців із зв'язків з громадськістю виконували працівники інших спеціальностей, причому з акцентом на пропаганду та агітацію.

На підтвердження нашого положення можемо навести низку аргументів. У 1971 р. під час проведення культурно-масових заходів клубними установами серед загальної кількості лекцій і доповідей в Українській РСР (1760) кількість лекцій на суспільно-політичні теми становила – 816 (46 %), тоді як на сільськогосподарських і технічних – 440 (25 %), а лекцій на іншу тематику – 504 (29 %) [11, с. 241].

Наступний аргумент – статистика кількості відвідувань музеїв громадянами Української РСР (УРСР). У 1960 р. загальна кількість відвідувань музеїв складала 7890 відвідувань, серед них історико-революційних та історичних – 2667 (34 %); меморіальних – 581 (7 %); краєзнавчих – 2058 (26 %); природознавчих та інших – 2584 (33 %) [11, с. 279]. Причому загальна кількість експонатів основного музейного фонду в цих установах становила – 2615: історико-революційних та історичних – 1472 (56 %); меморіальних – 53 (2 %); краєзнавчих – 696 (27 %); природознавчих та інших – 394 (15 %).

Аналізуючи статистичні дані Української РСР за 1971 р. щодо випуску журналів та інших періодичних видань за основними тематичними розділами, можна навести такий аргумент: річний наклад (у тисячах примірників) складав 203 767, у тому числі по тематичних розділах: політичні та соціально-економічні – 56 670 (28 %);

природознавчі науки, математика – 296 (0,1 %); культура, освіта, наука – 6805 (3 %); техніка, промисловість, транспорт, зв'язок, комунальна справа – 37 145 (18 %); сільське господарство – 2254 (1 %) та т. ін. [11, с. 285]. Статистика обліку видання творів К. Маркса, Ф. Енгельса, В. І. Леніна була обов'язковою упродовж усіх років радянської влади, крім того, приділяли особливу увагу друку творів цих авторів мовами союзних республік. В УРСР станом на 1971 р. видання творів К. Маркса, Ф. Енгельса складало в тисячах примірників – 4485; видання творів В. І. Леніна – 31 686 [11, с. 284]. Як бачимо, наклад випуску журналів та інших періодичних видань з політичної та соціально-економічної тематики превалюють над тиражами випуску журналів та інших періодичних видань із різних галузей народного господарства. Тобто, першочергової уваги заслуговували ті друковані видання, які забезпечували політичну агітацію та ідеологічну пропаганду.

Особливу роль відіграло в той час кіномистецтво. Як зазначає М. Кацюба, магія кіно «породила до життя величезну кількість кінокартин, які сьогодні критичним розумом сприймаються як дешеві політичні агітки-фільми, в яких за нехитрим сюжетом криється нав'язування банальних, а часто і небезпечних політичних ідей: расизму в III Рейху, культу особи в СРСР, антикомуністичної параної в США тощо» [5, с. 141]. Радянський уряд та керівництво Комуністичної партії, використовуючи інструменти цензури та провладного тиску, нав'язували комуністичні ідеологеми творцям кіно. Останні змушені були в художніх, художньо-документальних, хронікально-документальних, навчальних втілювати ідеї Кодексу будівника комунізму. Адже «ігрове кіно, як засіб конструювання свого роду віртуальної реальності, засіб, що створює враження справжності репрезентованих подій, має потужний вплив на формування свідомості. Кіно тут виступає своєрідним замісником реального життя» [5, с. 140]. Загалом ми погоджуємося до думки М. Кацуби про те, що «функція формування кінематографом загальних ідеологічних установок, уявлень про минуле і майбутнє, робить кінематограф однією з найважливіших ланок у формуванні політичної свідомості» [5, с. 143].

У 1980-х рр. періоду «перебудови» було внесено зміни до Закону СРСР «Про затвердження основ законодавства Союзу РСР та союзних республік про народну освіту» 19 липня 1973 р. Після нової редакції від 27 листопада 1985 р. цього Закону СРСР [4] виникла нагальна необхідність скласти новий документ: «Перелік

спеціальностей вищих навчальних закладів СРСР». Цей новий перелік затверджено Наказом Мінвузу СРСР № 790 від 17 листопада 1987 р. [13], в ньому визначено нові спеціальності та спеціалізації. Зміни в ідеологічному житті суспільства в той період вимагали появи нових ідеологічно-заангажованих спеціальностей. У табл. 2 відображено фрагмент «Переліку спеціальностей вищих навчальних закладів СРСР» 1987 року [13].

Таблиця 2. Фрагмент «Переліку спеціальностей вищих навчальних закладів СРСР» 1987 р. [13]

Номер			Назва спеціальності	Форма навчання: денна (Д), вечірня (В), заочна (З)
групи	спеціальності	спеціалізації		
05	00	00	Культура та мистецтво	
05	23		Образотворчі засоби агітації та реклами	Д, В, З
02	00	00	Гуманітарні спеціальності	
02	02		Науковий комунізм	Д, В, З
02	06		Партійне та радянське будівництво	Д, В, З
02	05		Історія КПРС	Д, В, З
02	14		Журналістика	Д, В, З

Із даних табл. 2 видно, що для того періоду розвитку радянського суспільства були необхідні такі спеціальності: науковий комунізм, партійне та радянське будівництво, історія КПРС, образотворчі засоби агітації та реклами, на фахівців яких Комуністична партія та радянський уряд покладали особливі завдання із реалізації ідеології перебудови, гласності та прискорення.

За часів Української РСР напряму підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю взагалі не існувало. Звісно, в радянському суспільстві відбувалася комунікація, але не з урахуванням інтересів усіх суб'єктів інформаційних відносин. Як зазначає Б. Кияк, у Радянському Союзі за командно-адміністративної економіки, тоталітарного режиму, за браком приватного підприємництва і здорової конкуренції не могло бути й мови про PR як соціальний інститут. Проте, як пише Г. Тульчинський, «...в усьому СРСР, окремі прийоми PR використовувалися... досить широко. Майже завжди вони були спрямовані виключно на побудову добрих відносин із галузевим керівництвом (особливо із столичним), а також відносин із місцевим партійно-радянським керівництвом» [19, с. 26]. Однак для панівної верхівки в СРСР «достатньо було зусиль

пропагандистських органів, які не були захищені у двосторонньому спілкуванні з громадськістю» [6, с. 21]. Як підкреслює Г. Тульчинський, «із ЗМІ контакти встановлювалися епізодично та опосередковано під контролем партійного керівництва» [19, с. 27]. При кожному райкомі КПРС були відділи пропаганди, які забезпечували святкові демонстрації, урочисті збори до революційних свят, контролювали соцреалізм у мистецтві. «Попри це постійно проводилися акції, які у засобах масової інформації наповнювали рубрики: “Лист покликів у дорогу”, “На прохання трудящих”, “Народна трибуна” та ін. До вже історичних можна віднести радянські кампанії – антиалкогольні, прискорення, гласності...» [6, с. 21].

У період перебудови і гласності починає з'являтися та поглиблюватися інтерес до комунікаційних досліджень, які не протиставлялися західним, а також відбувається певне пожвавлення у сфері дослідження громадських зв'язків. У свідомості радянських людей поступово змінюється ставлення до практики PR-діяльності, до «її суті та характеру, який ще донедавна був напівкримінальний або такий, що гідний осуду» [9, с. 37]. У СРСР у 1990-ті роки виходять книги провідних фахівців у сфері PR російською мовою: С. Блека «Паблик рилейшнз. Что это такое?»; Лі Якоккі «Кар'єра менеджера». Цей період історичного розвитку Радянського Союзу В. Мойсеев описує таким чином: «Це був час початку практичної діяльності в галузі PR у нас (в СРСР). Тоді в пресі вперше стали з'являтися повідомлення про роботу агенств і бюро PR» [9, с. 38]. Як приклад появи PR-діяльності В. Мойсеев наводить «першу в Радянському Союзі PR-кампанію, яку здійснило восени 1990 р. об'єднання “Менатеп”» [10, с. 13]. Для того, щоб здійснювалася хоча б така комунікація, у тогочасних ВНЗ викладали лише загальноосвітні дисципліни, вивчення яких забезпечувало реалізацію незначних функцій зв'язків з громадськістю на практиці. У такий спосіб фахівці із різних галузей знань виконували деякі обмежені функції фахівців із зв'язків з громадськістю.

«У березні 1990 було обрано Верховну Раду України XII скликання – останній радянський парламент і одночасно... перший парламент незалежної України» [20, с. 5]. Цей парламент склався зі старої партійної номенклатури, яка не могла так швидко перейти до нової моделі комунікації між урядом і громадськістю. Тому реалії життя вносили корективи і прискорили необхідність процесу формування паблік рилейшнз як соціального інституту. Поява PR в Україні виходила від громадськості, від її нових

потреб. Як зазначає В. Березенко, «саме з 90-х рр. починають закладатись інституційні ознаки PR в Україні, – у 1992 р. було організовано перший в Україні семінар з паблік рилейшнз... 1993 р. було зареєстровано в Києві підприємство “Інга-К”, яке вперше на той час запропонувало надання послуг у цій сфері... одночасно розпочали практичну PR-діяльність Київський міжнародний гуманітарний центр “Розрада” та Одеська телестудія соціального-економічних програм “Браво”...» [1, с. 70]. Ми можемо констатувати, що в цей історичний період професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ України ні на державному, ні на приватному рівнях не було. Практична PR-діяльність існувала у сфері бізнесу та при розробці іміджу політичних партій і їхніх лідерів, а також іміджу фірм, корпорацій, організацій. Український учений в галузі реклами та зв'язків з громадськістю Т. Примаєк зазначає: «...не можна стверджувати, що... у Радянському Союзі PR не було. Передусім у тих умовах використовувалися інструменти політичного PR. Поряд із цим успішно розвивався PR у бізнесі» [14, с. 9].

Отже, професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю ні за часів Української РСР, ні за перші роки незалежної України взагалі не було.

Провідні українські науковці В. Королько, О. Некрасова вважають, що «розвиток системи

PR-освіти в Україні, як і в багатьох постсоціалістичних країнах, фактично розпочався в 1990-х рр.» [7, с. 53].

У 1993 р. було створено першу кафедру міжнародних комунікацій та зв'язків із громадськістю в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Із цього моменту можемо говорити про завершення першого етапу (нульового) (друга половина XX ст. – 1993 р.) та початку другого етапу (підготовчого) (1993–2006 рр.) професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ України [16].

Отже, проведений нами аналіз педагогічних та нормативно-правових документів у галузі освіти щодо становлення та розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю в Україні дає змогу зробити такий висновок: на першому (нульовому) етапі (друга половина XX ст. – 1993 р.) професійна підготовка фахівців із зв'язків з громадськістю на державному рівні не відбувалася. Головна особливість цього етапу полягає в тому, що викладали лише загальноосвітні дисципліни, які забезпечували реалізацію деяких функцій зв'язків з громадськістю на практиці.

Статтю підготовлено в рамках науково-дослідної теми «Психолого-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ» кафедри психології і педагогіки НАУКМА.

Список літератури

- Березенко В. В. Перший етап активізації розвитку наукового знання про паблік рилейшнз в Україні (1991–1996 рр.) / В. В. Березенко // Поліграфія і видавничча справа. – 2014. – № 3 (67). – С. 68–72.
- Высшая школа: основные постановления, приказы и инструкции / под ред. Л. И. Карпова, В. А. Северцева. – М. : Советская наука, 1957. – 665 с.
- Закон Союза Советских Социалистических Республик «Об утверждении основ законодательства Союза ССР и союзных республик о народном образовании» // Народное образование в СССР : общеобразовательная школа : сборник документов 1917–1973 г.г. / [сост. : А. А. Абакумов, Н. П. Кузин, Ф. И. Пузырев, Л. Ф. Литвинов]. – М. : Педагогика, 1974. – 558, [1] с.
- Закон СССР «Основы законодательства Союза ССР и союзных республик о народном образовании» (в ред. Закона СССР от 27.11.1985 – Ведомости ВС СССР, 1985, № 48) // Народное образование в СССР: сборник нормативных актов. – М. : Юридическая литература, 1987. – С. 26–52.
- Кацуба М. О. Художне кіно як засіб формування масової політичної свідомості / М. О. Кацуба // Політичний менеджмент. – 2013. – Т. 1–2. – С. 136–145.
- Кияк Б. Р. PR-стосунки з громадськістю : навчальний посібник для вищих навчальних закладів / Б. Р. Кияк ; Академія праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України. – К. : [Академія праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України], 2009. – 285 с.
- Королько В. Г. Зв'язки з громадськістю : наукові основи, методика, практика / В. Г. Королько, О. В. Некрасова. – К. : Кієво-Могилянська академія, 2009. – 831 с.
- Майборода С. В. Державне управління вищою освітою в Україні: структура, функції, тенденції розвитку (1917–1959 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. упр.: 25.00.01 / С. В. Майборода ; Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2002. – 36 с.
- Моисеев В. А. Паблік рилейшнз : теорія і практика / Вячеслав Моисеев. – К. : Вира-Р, 1999. – 374 с.
- Моисеев В. А. Паблік рилейшнз : навчальний посібник / В. А. Моисеев. – К. : Академвидав, 2007. – 224 с.
- Народна освіта, наука і культура в Українській РСР : статистичний збірник / [відп. за вип. Л. Я. Нікітіна] ; Центральне статистичне управління при Раді Міністрів УРСР. – К. : Статистика, 1973. – 315 с.
- Приказ Минвуза СССР от 05 сентября 1975 г. № 831 «Об утверждении Перечня действующих специальностей и специализаций высших учебных заведений СССР» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ipravo.info/sss1/act56/838.htm>. – Заглавие с экрана.
- Приказ Минвуза СССР от 17 ноября 1987 г. № 790 «Об утверждении Перечня специальностей высших учебных заведений СССР» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kaznachey.com/doc/aUH5472GP10/>. – Заглавие с экрана.
- Примаєк Т. О. Паблік рилейшнз у бізнесі : підручник / Т. О. Примаєк; Міністерство освіти і науки України,

- Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2010. – 303 с.
15. Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в країні : тези ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР. – К. : Державне видавництво політичної літератури УРСР, 1958. – 38, [2] с.
 16. Рябець І. В. Етапи становлення професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю за роки незалежності України / І. В. Рябець // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород, 2014. – Вип. 30 : Педагогіка. Соціальна робота. – С. 150–152.
 17. Рябець І. В. Особенности профессиональной подготовки будущих специалистов по связям с общественностью в Украине (вторая половина XX – начало XXI века) / И. В. Рябець // «Besmart!»: international scientific-practical congress of teachers and psychologists [«The generation of scientific ideas»], the 17–18th of February, Geneva (Switzerland). – Geneva, 2015. – Vol. 1. – P. 148–152.
 18. Рябець І. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ України: етапи становлення / І. В. Рябець // Наукові записки НАУКМА. – 2014. – Т. 162 : Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – С. 21–25.
 19. Тульчинский Г. Л. PR фирмы: технология и эффективность / Г. Л. Тульчинский ; Санкт-Петербург. гос. ун-т культуры и искусств, каф. менеджмента и экономики. – Санкт-Петербург : Алетейя, 2001. – 392 с.
 20. Хроника современной Украины. – К. : Основные ценности, 2001. – Т. 1 : (1993–1994). – 172 с.

I. Ryabets

THE PRECONDITIONS FOR BECOMING PROFESSIONAL TRAINING OF PUBLIC RELATION EXPERTS IN UKRAINE: FROM THE SECOND PART OF THE 20th CENTURY TO 1993

The article deals with setting professional training of public relations experts in Ukraine. In previous investigations, the author distinguished five historical stages of setting and developing PR experts' professional training in Ukraine (the second half of the 20th century – the beginning of the 21st century): 1) zero stage (the second half of the 20th century – 1993); 2) preliminary stage (1993 – 2006); 3) initial stage (2006 – 2010); 4) principal stage (2010 – 2014); 5) new stage (2014 – till now) [16; 17; 18]. We have studied in detail the features of four stages (the second, third, fourth and fifth), namely the setting, development, and peculiarities of professional training of public relations experts in independent Ukraine. The first stage of the setting and development of PR experts professional training in Ukraine (the second half of the 20th century – the beginning of the 21st century) remains not fully investigated. This article focuses on the first stage (the second half of the 20th century – 1993) of setting and development of PR experts' professional training in Ukraine (the second half of the 20th century – the beginning of the 21st century). Social changes in the process of communication are indicated – from party propaganda in the USSR, without considering the interests of all subjects of informational relations, to growing interest in communicative research and the process of forming the first institutional features of PR in independent Ukraine. For the first time the following documents have been analyzed: educational and regulatory legal documents of the USSR (the period of Khrushchov's "thaw", the period of stagnation, the period of perestroika and glasnost), statistical data of the Ukrainian SSR and scientific pedagogical sources of the years of independence in Ukraine (the second half of the 20th century – 1993) on setting and development of PR experts' professional training in Ukraine (the second half of the 20th century – the beginning of the 21st century).

Keywords: university, communication, public relations, professional training of public relations experts, preconditions for becoming professional training of public relation experts in Ukraine, the basic laws of development of PR-education in Ukraine.

Матеріал надійшов 17.06.2017